

Széljegyzet egy reflexióhoz

A Magyar Honvéd ez évi 8. száma Berki Mihály két újságdolgozó reflexióját közli arra a tévévitára, amely közte és **Eörsi László** között zajlott le a „Sortűz a HM előtt” című könyv kapcsán. Eörsi a Népszabadságban hosszú cikket szentelt a könyvnek – kimutatva annak belső ellentmondásait, a könyv koncepciójának gyenge és tarthatatlan pontjait. Az alábbiakban nem a könyvről, mint corpusról, nem a szerkesztés súlyos hiányairól akarok szólni, ezt már **Eörsi** is megtette, s véleményével maradéktalanul egyetértek. Én is az utóbbi évek magasan legszínvonalatlanabb „művének” tartom a kötetet. Ha az olvasó veszi a fáradságot, s megszámolja azokat az oldalakat, amelyeknek semmi közük a címben jelzett témához, akkor kénytelen levonni a kézenfekvő következtetést: a cél az volt, hogy legyen kötet, s ennek érdekében az ötletadóknak mindenféle töltelékanyagot tettek dekában mérve súlyosabbá, dokumentumértékét tekintve könnyebbé művüket.

Jelen írásom azonban csak rövidfutamú reflexió – ezért pusztán néhány megjegyzést szeretnék fűzni Berki nyilatkozatához. A Magyar Honvédban megjelent cikkében van egy szép összetett mondat, amelynek címezte **Eörsi László**. Idézem: „Az Isten mentsen meg bennünket azoktól a szakértőktől (minden területen), akik a szakma legalapvetőbb kérdéseit sem ismerik, de szakértőknek hiszik és mondják magukat”. Egyetér-

tek Berki Mihály Isten segedelmét is kérő óhajával – azaz a megszorítással, hogy az óhaj rá is vonatkozik. Hisz – ez köztudott – a doktorátust Berki Mihály éppen a Magyar Néphadsereg 1956-os szerepét földolgozó értekezésével szerezte meg. Ennek ellenére úgy tűnik, néhol „a szakma legalapvetőbb kérdései”-vel sincs tisztában. Kötetnyitó tanulmányának első oldalán azt állítja például, hogy a HM Balaton utcai részén helyezkedett el a miniszter a közvetlen környezetével. Berki úrnak elég lett volna csak egy, akkor a HM-ben szolgáló tisztet megkérdeznie, s akkor tudná, hogy a miniszteri iroda a Néphadsereg téri épületben, az „öreg” HM-ben volt. Apróságoknak tűnik ez a hiba, de mégsem az: ha a 24-én lezajlott „sortűz”-ről beszélünk, akkor hiteles tanúknak nevezhetjük mindazokat, akik például a miniszteri rezidencián tartózkodtak. Érdemes lett volna őket is megkérdezni. Ez nem történt meg, ahogy azokat sem bírták szóra, akiket a könyvben többször is említnek, mint lehetséges, de megmagyarázhatatlan okból hallgató, vagy netán a „tényeket” tagadó szemtanúkat. (Példának Szűcs Miklóst és Kovács Istvánt említeném – én megkerestem őket is. Nem zárkóztak el a nyilatkozattól: a közeljövőben másutt megjelenő hosszabb cikkem lesz a tanúság erre. Megjegyezném, hogy Kovács István akkoriban a Néphadsereg téri tiszti házban lakott, tehát az ő vallomása sem mellőzhető, főként, ha azt is figyelembe vesszük,

hogy azokban az időkben a hadsereg harmadik – pár nap múltán pedig második – embere volt.)

Berki Mihály nagyvonalúan közli cikkében, hogy „nem indítunk vitát arról, volt-e sortűz vagy nem. Ez sokak által bizonyított tény; azok is elismerik, akik a HM-ben szolgáltak, és azok is, akik ott laktak”. Kik ezek a személyek? A könyvben ugyanis nagyon kevés ilyen visszaemlékezés olvasható, s többnek a hitelessége is jogosan megkérdőjelezhető. Hol vannak a dokumentumok, Berki úr? Mert hogy nem nézte át a vonatkozó levéltári anyagot, azt tanulmánya és a kötet egésze is bizonyítja. A források ismeretében ugyanis meg kellett volna írnia, hogy már 24-én reggel hat óra tájban fegyveres támadás érte a HM-et. Csak ezt követően tűnt fel a könyvben említett tüntető tömeg. Kérdelem én: a HM-et védő katonák egy közeledő harcokosi és a tömeg láttán nem hihették azt, hogy újabb támadás készül? Berki úr is ellentmondásosan írja le ennek a napnak a reggelét. A könyv 23. oldalán azt olvashatjuk, hogy reggel fiatal felkelők megtámadták a Vörös Csillag Nyomdát, majd miután elűzték őket, csatlakoztak a Margit-híd irányába haladó tüntetőkhöz. A tömeg a Szemere utcán és a Honvéd utcán közelítette meg a HM-et. Eddig Berki leírása. Kérdésem: azok a felkelők, akik megtámadták a nyomdát, mivel akarták elfoglalni azt? Akkor is fegyvertelenek voltak? Ha nem, akkor mit csináltak a fegyvereikkel,

míg a tömeg a HM elé nem ért? Egyszóval, az egész történet zavaros: a korábban támadóan fellépő felkelők a HM előtt békés tüntetőkké szelídülnek. Lehet persze, hogy nem eléggé pallérozott a fantáziám, de nem értem az egészet. Márpedig az a kardinális kérdés: mi nevezhető sortűznek? Ha egy katonai objektumot veszély fenyeget, nevezhető-e sortűznek – tehát védtelen emberek lemészárlásának – a védekező „sortűz”?

Még egy fontos adalék, ami a Berki által képviselt koncepció ingatagságát bizonyítja. Reflexiójában azt írja, hogy a hatvanas évek elejétől hosszabb ideig lakott a Néphadsereg téri tiszti lakótömbben, s még akkor is jól látható volt, hogy a háznak a tér felőli oldala „a földszinttől a tetőig szitává volt löve”. Így igaz – de ez mit bizonyít? Egyrészt senki sem tagadja, hogy október 24-én – a tömeg fenyegető fellépése miatt – lőttek a HM előtt. Ez tény: halottak és sebesültek is voltak. A nagy lövöldözés azonban 25-én volt: ekkor törtek be a térre néző ablakok, ekkor lőtték szitává a falakat. Ezt rengetegen tanúsítják, köztük Kovács István is, akinek a lakása ezen a napon gyulladt ki. A Berki által tanúként emlegetett Tóth Elemér főhadnagy is október 25-ére datálta ezt az eseményt, amikor interjút készítettem vele. Ő is azon tisztek között volt, akik a „sortűz” után átfésülték a tereket. Ezért is hivatkozik ismétlenül Tóth főhadnagra Berki Mihály, holott őt személyesen meg sem kérdezték

– sem Berki, sem a kötet összeállítói. Pedig Tóth Elemér részletes vallomása érdekes lett volna: el tudta volna mondani, kikből állt a könyv állítása szerinti vérengző, sok menekülő embert legyilkoló tiszti csoport vagy rohamosztag. Nos: én vettem a fáradságot, s újra beszéltem Tóth Elemérről. Ma már ugyan bizonytalan lenne, hogy 24-én vagy 25-én történt az általa elmondott esemény, de – ahogyan fogalmazott – 70%-ban a 25-iki dátum a valószínűbb. S azt is hozzátette: az önként jelentkező tisztek a sebesülteket, halottakat hordták be a HM-beli segélyhelyre, jóval a lövöldözés után. Vérengzés? Kik között? Hisz mire ez a tiszti csoport a tere ment, már csak a sebesültek, halottak feküdtek e téren. Kérdezem újfent: ha van egy ilyen fontos szemtanú, miért nem keresték meg a kötet alkotói újra, hogy kifagassák a többi emlékezés és a források birtokában? Egyszerűbb

volt 24-ére javítani az általa említett dátumot: a koncepció ezt igényelte. Márpedig – talán nem veszi sértésnek Berki Mihály, hogy ismételtén az ő szavait idézve őt célzom meg – a „szakma legalapvetőbb kérdései” közé tartozik a források kezelése is. Ezen a téren pedig Berki úr – halkan mondom csak – igen „nagyvonalú”.

A történészek egyébként – mert a vita bizonyára folytatódik – pontosan bizonyítani fogják, hogy jelen kötet egybemosza az október 24-én és 25-én történeteket, egy kézlegyintéssel elintézve, hogy 25-én a felkelők megtámadták a HM-et. Hogy ez az „egyebemosás” kinek áll érdekében, azt nem tudom. De hogy a múlt – ideologikus megfontolásból fakadó és indulatok generálására szolgáló – átrajzoláshoz nem szabad asszisztálni, abban biztos vagyok.

Szalay László

Rövid válasz Berki Mihály írására

Az 1956. X. 24-ei HM előtti sortűzzel és a Berki Mihály személyével kapcsolatos vitánkban a tábornok úr nem győzi hangsúlyozni, hogy én nem a saját, hanem a mások álláspontját közvetítem. (Kikét?) Ugyanerre a következtetésre jutott Fónay Jenő is (Nap tévé 1993. II. 25.). Természetesen légből kapott koholmányról van szó. Az az állítás viszont igaz, hogy Berki úr „lejárására” törekedtem. Egyébként általában szívesen olvasok tanulmányokat, cikkeket „Kádár és társai nemzetrontó politikájáról”. Semmihez sem fogható érzéltelenség viszont, hogy Berki tábornok úr játssza el az inkvizítor szerepét exelvtársai felett.

Eörsi László

A BOLYAI JÁNOS KATONAI MŰSZAKI FŐISKOLA
PARANCSNOKA

PÁLYÁZATOT HIRDET oktatói beosztások betöltésére

A Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola parancsnoka a 08/1978. HM utasítás 16. pontja, a 46/1978. (HK 20.) HM utasítás 7. paragrafus (1) bekezdése és a 010/1978. (HM SZÜF intézkedés 25. pontja) alapján pályázatot hirdet a rádiófelderítő tanszéken az alábbi oktatói beosztások betöltésére:

1) Rendszeresített rendfokozat: őrnagy

Illetménykategória: 16

Pályázati feltételek:

- hazai vagy külföldi katonai akadémiai végzettség
 - minimum 3 éves intézeti oktatói, vagy 4-5 éves csapatgyakorlat (századparancsnoki szintű vezetői),
 - idegen nyelvből felsőfokú állami nyelvvizsga
 - 41 év alatti életkor
 - jó beszéd- és előadói készség
 - egészségügyi alkalmasság.
- Az elbírálásnál az orosz felsőfokú állami nyelvvizsga előnynek számít.

Az oktató feladata: szakharcászat, híradásszervezés elvei, forgalmazási gyakorlatok és szakmai idegen nyelv (angol, orosz) tantárgyak tárgyköreinek oktatása a főiskola tiszti, tiszthelyettesi és tartalékos parancsnoki hallgatói részére.

A tantárgyhoz kapcsolódó tanórán kívüli oktatómunka végzése, ismerethordozók és egyéb oktatást segítő eszközök készítése, fejlesztése. Tudományos, szakköri, valamint diákköri munka segítése, megbízás esetén osztályfőnöki teendők ellátása.

2) Rendszeresített rendfokozat: tiszt

Illetménykategória: 15

Pályázati feltételek:

- katonai főiskolai végzettség vagy BME villamosmérnöki karán szerzett, vagy azzal egyenértékű honosított oklevél
 - minimum 3 éves intézeti oktatói, vagy 4-5 éves csapatgyakorlat (századparancsnoki szintű vezetői)
 - idegen nyelvből minimum középfokú állami nyelvvizsga
 - 36 év alatti életkor
 - jó beszéd- és előadói készség
 - egészségügyi alkalmasság
- Az elbírálásnál a BME villamosmérnöki karán szerzett oklevél előnynek számít.

Az oktató feladata: híradástechnikai és rendszertechnikai ismeretek, valamint a rádióelektronikai felderítésben használt rádiófelderítő adatszervező, rádióiránymérő, rádiótechnikai felderítő berendezések oktatása a főiskola tiszti, tiszthelyettesi és tartalékos parancsnoki hallgatói részére.

A tantárgyhoz kapcsolódó tanórán kívüli oktatómunka végzése, ismerethordozók és egyéb oktatást segítő eszközök készítése, fejlesztése és részvétel a tanszék újító tevékenységében. Tudományos szakköri, valamint diákköri munka segítése, megbízás esetén osztályfőnöki teendők ellátása.

A kinevezések határozatlan időre szólnak. A pályázók kérelmüket a főiskola parancsnokának címezve, állományilletékes parancsnokukhoz nyújtják be, akik javaslataikat szolgálati jellemzésen tegyék meg és azt nemleges javaslat esetén is – a legutolsó minősítések másolatával együtt – küldjék meg a főiskola parancsnokának.

A kérelemhez – minden pályázónak – részletes szakmai önéletrajzot, az oktatói-nevelői munkával kapcsolatos elképzeléseit, a végzettséget és az állami nyelvvizsgát tanúsító okiratok hiteles másolatát csatolni kell.

A pályázat beérkezésének határideje: 1993. június 1-je.

A pályázattal kapcsolatos részletes felvilágosítást a főiskola rádiófelderítő tanszéke (HM 13-03 vagy HM 18-99/405 mellék) ad.